

Rodzime rasy świń objęte programem ochrony zasobów genowych

W 1996r. Polska oficjalnie włączyła się do realizacji podjętej przez FAO Światowej Strategii Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt. Minister Rolnictwa powołał Krajowy Ośrodek Koordynacyjny ds. zachowania zasobów genetycznych zwierząt, który początkowo działał w ramach Centralnej Stacji Hodowli Zwierząt, a od 2002r. W ramach Instytutu Zootechniki.

W 1999r. Minister Rolnictwa zatwierdził Krajowy Program Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt, który obejmował 75 ras zwierząt. Program ten zakładał głównie realizację metodą *in situ*.

Ochrona in situ jest preferowaną metodą ochrony bioróżnorodności populacji zwierząt, polega na ochronie zwierząt w ich tradycyjnych rejonach chowu. Należy jednak brać pod uwagę że niewielkie populacje zagrożone są często wysokim poziomem zimbredowania, dlatego w miarę możliwości należy tę metodę wspierać metodą ex situ.

Metoda ex situ umożliwia gromadzenie i przechowywanie zasobów materiałów genetycznych przy zastosowaniu kiokonserwacji.

W 2007r. W ramach PROW podjęto decyzję o objęciu dotowaniem hodowli zachowawczej trzech ras świń, a mianowicie puławskiej, złotnickiej białej i złotnickiej pstrej

Tabela . Liczebność populacji świń objętych programem ochrony zasobów genetycznych w Polsce

Rasa	Rozpoczęcie programu		2007	2008	2013
	rok	liczba samic			
			liczba samic		
Puławska	1999	340	1150	1150	1500
Złotnicka biała	1999	90	263	400	1500
Złotnicka pstra	1999	145	372	900	1500

Rasa Puławska

Historia rasy puławskiej sięga początku XX wieku. Systematyczną pracę hodowlaną nad doskonaleniem tzw. świń gołębskich, które stały się zaczątkiem genealogii świń puławskich podjęto w 1926 r. w Stacji Zootechnicznej Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Borowinie, pod merytorycznym nadzorem prof. Zdzisława Zabielskiego. Największe zainteresowanie hodowlą tej rasy przypada na lata 1950–1960. Jeszcze w 1960 r. lochy puławskie stanowiły 9,8% krajowego stada loch zarodowych. Pod koniec lat 80. rozpoczął się etap intensywnej redukcji rasy. Ograniczenie zakresu wykorzystania świń puławskich w programach produkcji żywca rzeźnego zostało spowodowane presją rynku wieprzowiny, na którym preferowano tusze wysokomięsne.

Cechą charakterystyczną rasy Puławskiej jest łaciate czarno białe umaszczenie z nieregularnym rozmieszczeniem czarnych plam na białym tle, których nasilenie nie powinno przekraczać 70 % powierzchni skóry.

Są to świnie w typie tłuszczowo-mięsnym. Rasę charakteryzuje wczesność dojrzewania rozplodowego. Lochy rasy puławskiej cechują się dobrym poziomem cech użytkowości rozplodowej, w tym wysoką mlecznością i troskliwością macierzyńską. Maciory rodzą w miocie około 9 do 12 prosiąt. Świnie tej rasy odznaczają się szybkim tempem wzrostu. W 2011 r. loszki przyrastały średnio 574 g dziennie i przy masie ciała około 100 kg uzyskały mięsność średnio 55,0%. Tak więc, zwierzęta tej rasy pod względem użytkowym doskonale spełniają kryteria standardu hodowlanego dla komponentu matecznego. Tuczniaki rasy puławskiej dobrze przyrastają także w mniej sprzyjających warunkach żywienia i utrzymania. Wprawdzie cechują się one nieco niższą mięsnością w porównaniu do ras hodowanych w Polsce, za to ich mięso charakteryzuje się bardzo dobrą jakością, na którą składa się odpowiednia struktura włókienek mięśniowych i specyficzny układ tłuszczu międzymięśniowego, decydujące o marmurkowatości tkanki mięśniowej.

Rasa Złotnicka Pstra i Złotnicka Biała

HISTORIA POWSTANIA RAS ZŁOTNICKICH

Rasy złotnickie biała i pstra zaczęto mówić w latach 1946–1949, kiedy to prof. dr hab. Stefan Alexandrowicz przeprowadził badania monograficzne nad świniami prymitywnymi na terenie województwa olsztyńskiego. Efektem tych badań był zakup przez Akademię Rolniczą w Poznaniu 5 knurków i 18 loszek przywiezionych przez przesiedleńców z okolic Wilna i Nowogródka na tereny województwa olsztyńskiego.

W trakcie prowadzenia pracy hodowlanej, opartej o racjonalnie prowadzoną selekcję materiału zwierzęcego i indywidualny dobór do kojarzeń, wyodrębniono dwie odmiany świń złotnickich: białą o użytkowości mięsnej i pstrą o użytkowości mięsno-słoninowej.

Rasa Złotnicka Pstra

Świnia rasy złotnickiej pstrej są średniej budowy ciała. Dopuszczalny jest dymorfizm płciowy, szczególnie w starszym wieku. Umaszczenie – łaciate, czarno-białe, ponad 50% maści białej, przy czym najbardziej pożądanym jest układ łat sprawiający wrażenie „drugiej skóry” narzuconej na grzbiet zwierzęcia.

Zwierzęta tej rasy uważane są obecnie za świnie w typie **mięsno-słoninowym**, w kierunku mięsnym, późno dojrzewające. Lochy rasy złotnickiej pstrej cechują się dobrym poziomem cech użytkowości rozplodowej, w tym opiekuńczością macierzyńską. Liczba prosiąt urodzonych w miocie waha się w tej rasie od 8 do 10 szt. Obecnie świnie te utrzymywane są przeważnie w systemach ekologicznych, gdzie preferowany jest ekstensywny sposób utrzymania zwierząt. Dlatego, wyniki użytkowości tucznej i rzeźnej w tej rasie są nieco słabsze w porównaniu do pozostałych ras świń zachowawczych. Aktualnie zwierzęta tej rasy charakteryzują się średnim tempem wzrostu (w 2011 r. loszki przyrastały średnio 453 g dziennie i przy masie ciała około 90 kg uzyskały mięsność średnio 48,0%).

Rasa ta ma wiele ważnych pod względem gospodarczym zalet. Jedną z nich jest wyjątkowo duża odporność na czynniki chorobotwórcze. Ponadto, zwierzęta te nie mają dużych wymagań paszowych. Zaletą szczególnie cenną jest bardzo dobra jakość mięsa. Dotychczasowe badania nie wykazały u tuczników tej rasy wady mięsa typu PSE, czyli mięsa wodnistego. Mięso to doskonale nadaje się do wytworzenia regionalnych wyrobów żywnościowych, szczególnie wędlin późno dojrzewających.

Rasa Złotnicka Biała

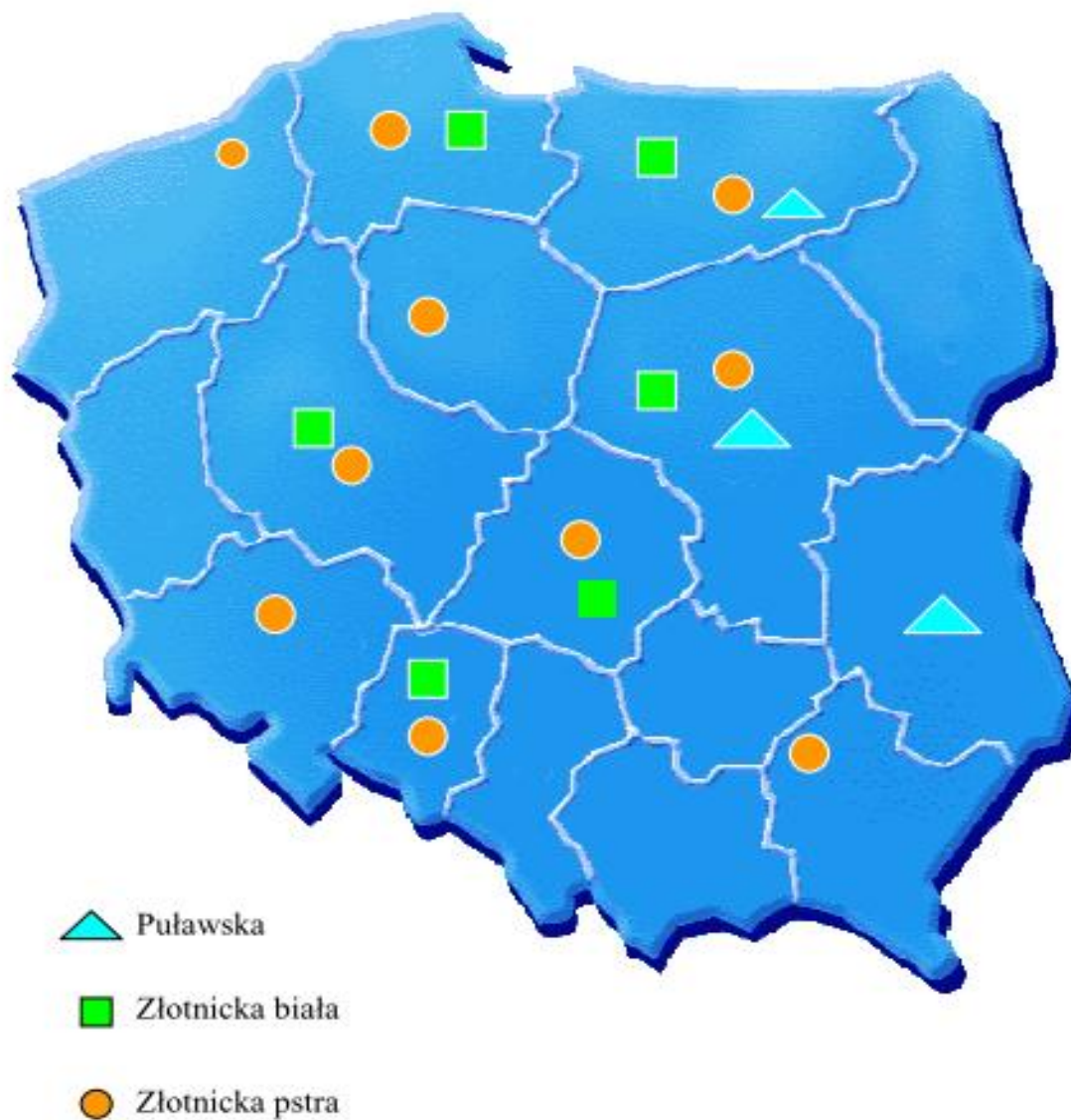

Są to świnie w typie mięsnym, późno dojrzewające. Lochy tej rasy cechują się dobrym poziomem cech użytkowości rozplodowej, w tym opiekuńczością macierzyńską. Liczba prosiąt urodzonych w miocie waha się od około 9 do 12 szt. W wyniku systematycznej, wieloletniej pracy hodowlanej, prowadzonej w czystości rasy świń złotnickich białych, osiągnięto znaczne zwiększenie przyrostów dziennych, a także zmniejszenie grubości słoniny grzbietowej u tych zwierząt. Obecnie świnie złotnickie białe charakteryzują się średnio szybkim tempem wzrostu. W 2011 r. loszki przyrastały dziennie średnio 492 g i przy masie ciała około 100 kg uzyskały mięsność około 51,3%. Uważa się, że świnie te doskonale nadają się do tuczu intensywnego.

Świnia złotnicka biała, jako rasa lokalna, jest doskonale przystosowana do miejscowych warunków środowiskowych, nie ma dużych wymagań paszowych i jest odporna na specyficzne czynniki chorobotwórcze. Mięso tych świń charakteryzuje się bardzo dobrą jakością, na którą składa się charakterystyczny układ tłuszczu międzymięśniowego, decydujący o marmurkowatości tkanki mięśniowej.

Lokalizacja stad ras zachowawczych świń

Województwo	Liczba hodowli (ogółem)	Liczba loch	Minimalna liczba loch w stadach	Maksymalna liczba loch w stadach
Rasa puławska				
Lubelskie	31	654	5	60
Mazowieckie	11	296	14	56
Podlaskie	1	12	-	-
Rasa złotnicka biała				
Łódzkie	3	14	2	9
Mazowieckie	3	24	4	12
Opolskie	2	23	8	15
Pomorskie	2	50	13	37
Warmińsko-mazurskie	3	59	9	28
Wielkopolskie	19	491	2	100
Rasa złotnicka pstra				
Dolnośląskie	2	11	1	10
Kujawsko-pomorskie	5	64	5	28
Łódzkie	9	171	6	51
Mazowieckie	1	9	-	-
Opolskie	1	8	-	-
Podkarpackie	1	76	-	-
Pomorskie	13	166	3	52
Warmińsko-mazurskie	2	14	1	13
Wielkopolskie	12	301	8	63
Zachodniopomorskie	1	6	-	-

Podsumowanie

Objęcie ochroną ras puławskiej, złotnickiej białej i pstrej jest szczególnie ważne w warunkach, w których tylko rasy miejscowe, przystosowane do trudnych warunków środowiskowych, mogą umożliwić eksploatację zasobów przyrodniczych środowiska i tym samym zwiększyć efektywność produkcji rolniczej. Świnie ras zachowawczych posiadają cechy warunkowane przez wiele cennych genów, które w przyszłości mogą być wykorzystane w hodowli, a obecnie stanowią rezerwę genetyczną. Są to przede wszystkim:

- Bardzo dobre właściwości macierzyńskie
- Efektywne wykorzystanie składników pokarmowych dawki żywieniowej
- Bardzo dobre wskaźniki jakości mięsa,
- Odporność na czynniki chorobotwórcze
- Odmienność genetyczna i fenotypowa od ras nowoczesnych.

Dziękuję za uwagę

Przygotował:
Rafał Iwan

